

Magnum Bullarium Romanum, Seu Ejusdem Continuatio

Quæ Supplementi loco sit, tum huicce, tum aliis quæ præcesserunt
Editionibus, Romanæ, & Lugdunensi ...

Complectens Constitutiones Benedicti XIV. ab initio Pontificatus usque ad
Annum 1746

Luxemburgi, 1752

CXIII. Quæstioni propositæ, an Filii ex adulterio procreati legitimentur per
subsequens matrimonium, differendo rescribitur. 5. Decembris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74696](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74696)

licis, ac in Universalibus, Provincialibusque, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, Ordinationibus, necnon supradictorum Ordinum, Societatis, & Instituti, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & Literis Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis, cæterisque contrariis quibuscumque.

Dat. die 26. Nov. 1744.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die xxvi. Nov. MDCCLIV. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

D. Card. Passioneus.

CXII.

Vicario Cocinchinæ denunciatur Ablegatio Episcopi Corycensis, de qua in Superiori.

Venerabili Fratri Armando Francisco le Febvre Episcopo Noënsi Vicario Apostolico Cocinchina.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

QUÆ inter ipsos Sacrarum Missionum Operarios unius aut alterius Ordinis, Congregationis, & Instituti, istic intercesserint dissidia, etiam post Decreta a Venerabili Fratre Elzeario Francisco des Achards de la Beume Episcopo Halicarnassensi edita, Fraternalitati Tuz præ cæteris manifestiora sunt: Quæ verò dissidiis hujusmodi componendis sedandisque hic acta sint, omnia accipies a Venerabili Fratre Hilario Costa Episcopo Corycensi, & Apostolico Vicario Regni Tunchini Orientalis. Hunc enim, ut omnem plus uni quam alteri partium hac in re contententium favendi suspensionem ab integritate probataque Fraternalitatis tuz virtute amoveremus, Nostrum Apostolicum Vicarium, facultatibus necessariis & opportunis ad conficiendum Negotium hujusmodi instructum, per alias nostras in simili forma Brevis desuper expeditas Literas, quarum tenorem hic pro expresso, & inserto haberi volumus, de particulari Congregationis nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis Propagandæ Fidei præpositorum consilio, constituimus, & deputavimus. De hujusmodi autem deputatione Fraternalitatem Tuam certiores facientes, Te rogamus, & in Domino hortamur, ac Tibi mandamus, ut illum isthuc advenientem, non solum iis, quæ Venerabiles Fratres Episcopi atque hujus Sanctæ Sedis Administræ in remotissimis præfertim Regionibus commorantes invicem sibi præstare debent, humanitatis, studii, & fraternæ caritatis & concordie significationibus tum privatis, tum publicis excipias; verum etiam, ubicumque opus fuerit, & res postulaverit, omnia eidem nota facere, atque opem, præsidium, auxiliumque tuum commodare satagas & adnitaris. Quas sane debite tuz erga Nos, & Apostolicam hanc Sanctam Sedem observantia obediëntiæque partes majori, quam Nos augurari possumus, alacritate, ac voluntate a Fraternalitate Tuz re ipsa explendas, dum Nobis certo pollicemur, Pastorum Principem Jesum Christum, cujus vices immerentes gerimus, supplices poscimus, ut quam certe mandatis Nostris obtemperando a Nobis atque hac Sancta Sede gratiam inibis, uberrima cælestium charismatum copia cumulet. Interim Apostolicam Benedictionem Fraternalitati Tuz peramanter impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 26. Novembris 1744. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Cajetanus Amatus.

Quæstioni propostæ, an Filii ex adulterio procreati legitimentur per subsequens matrimonium, disserendo rescribitur.

CXIII.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Sancti Dominici in Insula Hispaniola.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

REDDITÆ Nobis altero ab hinc Mense fuerunt Literæ tuæ xxvii. Maji proxime elapsi ad nos scriptæ, ac Typis impressæ, quibus occurrentem istic cujusdam facti speciem enarras, & Nostram super eo sententiam requiris. Non te latere arbitramur, nullum Nos diem vacuum habere, quum gravissimis assidue curis, atque negotiis non tam occupemur, quam penè jam obruamur; in hisce præsertim asperitatibus rerum, quibus undique conflictamur, & quarum famam ad vestras quoque oras pervasisse non dubitamus. Sed tamen, ut compertum sit omnibus, quanti te facimus, Venerabilis Frater, & quanto dignitatem Episcopalis characteris, quo præfulges, in honore habemus, aliqua temporis spatia reperire, & colligere studuimus, eaque in evolendis privatæ Bibliothecæ Nostræ libris insumpimus, quò possemus propostæ abs te quæstioni respondere. Quod quidem præsentibus Nostris Literis facimus, non tamen ex auctoritate Apostolicæ Sedis, quam, meritis licet imparibus, obtinemus, sed meram sustinentes personam Doctoris privati, cujus vitæ ætas fere omnis in Sacrorum Canonum studiis, quamvis non magno fortasse fructu, exacta est. Neque enim visa Nobis est ea quæstio Pontificia Decisionis Oraculo indigere, quemadmodum ex inferius dicendis Fraternalitas Tua probè poterit intelligere.

Exordium.

§. 1. Itaque casus est. Vir Nobilis uxoratus rem habuit, stante matrimonio, cum libera Muliere, pari cum ipso natalium nobilitate, duosque filios ex ea procreavit. Defuncta verò Uxore matrimonium contraxit cum prædicta Muliere, quæ duos, ut præfertur, filios ei pepererat. Horum alter jam mortem obierat; atque ille procul dubio natus erat priore Uxore in vivis agente. Alter superstes est, sed nondum satis est exploratum, an eadem prima Uxore vivente conceptus, aut natus fuerit. Dubitatur de utroque, an legitimi sive spurii sint habendi; seu potius, an per subsequens matrimonium cum ipsorum Matre contractum, ambo censendi sint legitimi.

Facti species & Dubium.

§. 2. Porro, admittæ Canonici juris regulâ, quam Nos verissimam judicamus, quamque, ut paulo infra patebit, a nemine in dubium revocari posse arbitramur; quod nempe, licet proles ante matrimonium nata, legitima fiat per subsequens matrimonium inter Parentes ritè contractum; atamen id dumtaxat locum habeat, quum copula intercesserit inter liberum & liberam, non autem ubi alter ex Parentibus matrimonio ligatus foret: tunc enim proles ante secundas nuptias nata nequaquam sit legitima, quamvis Adulter, post mortem prioris Uxoris, verum & legitimum cum ejus Matre contrahat matrimonium; hac inquam regulâ semel admittæ, evidens est, filium illum præmortuum, qui natus est prima Uxore superstite,

Regula juris quoad legitimationem proles ante matrim. procreatæ.

Filius ex adulterio generatus, & natus constanter matrimonio,

legi-

1744.
non legiti-
matur per
subsequens
matrimon.

Dubitari
posset, ubi
natus esset,
uxore de-
functa.

In dubio,
favendum
proli.

Textus, qui-
bus inniti-
tur Regula.

Dictio PRÆ-
SERVIM, non
est taxativa.

legitimum non evasisse per matrimonium cum ipsius Matre contractum, postquam prima Uxor è vivis excesserat.

§. 3. Quod verò ad alterum filium adhuc viventem attinet; si constaret saltem hunc natum esse post mortem primæ Uxoris, quam illius Pater habuerat, quamvis eâ superstitè conceptus fuisset; in arduam illam controversiam deduceremur, quæ inter Doctores, ut nosti, agitur, an scilicet, pro statuenda prolis legitimatione, ejusdem nativitatis tempus attendi debeat, an præterea habenda sit ratio temporis ejusdem conceptus; in qua controversia, satis, ut prædiximus, ardua, quum inveniantur Textus Textibus contrarii, cumque Doctores Doctoribus, Tribunalia Tribunalibus adversentur; si a Nobis judicium nostrum in casibus particularibus interponendum foret, non aliter id a Nobis fieret, quam secundum sententiam in Tribunalibus & Curia illius Regionis receptam, in qua esset pronunciandum.

§. 4. Cum verò hætenus, ut scribis, incertum sit, quo tempore filius ille vivens conceptus, quoque in lucem editus fuerit, solumque constet de morte prioris Uxoris, & de secundo cum altera Muliere matrimonio; supervacaneum, extraneumque remanet examen præfata controversiæ, an, ad effectum legitimationis prolis, tempus nativitatis dumtaxat, an etiam tempus conceptus attendi debeat. Sed in his facti circumstantiis, quum certum sit matrimonium inter illius Parentes rite contractum, incertum verò tempus, quo filius idem conceptus, & in lucem editus fuit; si Nostri de eo judicium exquireretur, filium hunc legitimum censeremus, quum Judex in dubio debeat in bonum & comoda prolis propensus esse.

§. 5. Equidem intelligimus, hanc nostram responsionem neque desiderio tuo, neque præconceptæ opinioni satisfacturam. Non desiderio, inquam; propterea quod utrosque præfatos filios, per subsequutum inter Parentes matrimonium, legitimos fuisse declarari velles: Neque porro opinioni, quam foves; eò quod existimes filios etiam ex adulterio procreatos legitimi, superveniente matrimonio inter Adulteram & Patrem, Conjuge jam defuncta. Verum æquo animò feras volumus, Nos ad hæc asseverando reponere, quod filii ante matrimonium nati legitimum utique per subsequens matrimonium, si tamen ex soluto & soluta fuerint procreati, ut, inhærendo Canonicis sanctionibus, definitum fuit a Prædecessore Nostro Alexandro Papa III. in *Cap. Conquestus, Qui filii sint legitimi*; Secus autem, si fides filii orti sint ex Patre, qui de eo tempore cum alia Muliere Matrimonio conjunctus erat; licet eâ postea è vivis sublata, aliam illam duxerit, ex qua prolem susceperat; ut idem Alexander III. respondit in *Cap. Tanta, Qui filii sint legitimi*; cuius verba sunt, quæ sequuntur. *Tanta est vis matrimonii, ut qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habeantur. Si autem Vir, vivente Uxore sua, aliam cognoverit, & ex ea prolem susceperit, licet post mortem Uxoris eandem duxerit, nihilominus spurius erit filius, & ab hæreditate repellendus; præsertim si in mortem Uxoris prioriter alteruter eorum aliquid fuerit machinatus.*

§. 6. Neque verò postremis hæc verbis commoveri debes, ac si ex illis colligi posset, minime ab Alexandro definitum fuisse, quod proles ex adulterio suscepta, per subsequens matrimonium legitimi nequeat; sed illud dumtaxat, quòd nempe proles legitima non fiat, si contra vitam prioris Uxoris alteruter ex Parentibus adulteris machinatus fuerit. Etenim animadvertere te oportet verbum illud à Pontifice usurpatum, *præsertim*; quod idem sonat, ac *multò magis*; itaut vera Decretalis illius sententia

fit, quod quum proles ex adulterio suscepta pro spuria perpetuò sit habenda, & ab hæreditate repellendâ, etiam si legitimum postea ineatur inter Parentes matrimonium; multò magis id procedet, ubi alteruter in prioris Uxoris mortem fuerit machinatus. Ex quo minime sequitur, quod proles ex adulterio nata, si machinatio abfit, legitimetur per subsequens matrimonium; sed palam sit, ejusmodi prolem ex adulterio susceptam, ideoque per subsequens matrimonium nequiquam legitimandam; multò majori ratione legitimam nunquam fieri, si alter ex Parentibus adulteris contra vitam prioris Uxoris sit machinatus. Qua de re optime opportunèque differit *Gonzales in Cap. 6. nov. 6. Qui filii sint legitimi*, per hæc verba: *Arguit Alexander III. de minori ad majus: Nam si filii spurii non legitimantur per subsequens Parentum matrimonium; multò minus per matrimonium nullum, quale est; quod contrahitur, quum alter ex Conjugibus in necem Conjugis machinatus est.*

§. 7. Sanè a te dissimulata non fuit dispositio relatæ Decretalis Alexandri III. in *cit. Cap. Tanta. Qui filii sint legitimi*; quin immò ultrò fateris, communem Doctorum opinionem eam esse, quæ nuper a Nobis exposita fuit; nimirum prolem ex adulterio progenitam, per subsequens matrimonium nequiquam legitimi. Verumtamen apertè declaras, nullam sententiam, quantumvis communi Canonistarum calculo comprobata, apud te valere, nisi eadem in Textu Canonico fundata sit; illique innitatur; hanc autem sententiam, de qua agitur, minime dici posse Canonico Textui innixam esse; quoniam, inspectâ præcitatâ Decretali Alexandri III., non quidem mutilâ, atque contractâ, prout jacet in nostra Decretalium collectione a Gregorio Papa IX. confecta; sed in sua integritate; manifestè, ut putas, agnoscitur, ideo Pontificem illegitimam declarasse prolem illam ex adulterio procreatam, quamvis ejus Pater, defuncta priore Uxore, Adulteram sibi matrimonio junxisset; quia nimirum Alexandri ætate vigeat adhuc ea disciplina, qua interdictum erat Adulterio, etiam post mortem prioris Uxoris, matrimonium cum Adultera validè contrahere; & quia, tota Decretali perfecta, perspicuum est, in eo casu, præter adulterium, adfuisse etiam machinationem Adulteræ contra vitam prioris Uxoris. Quibus positis, deinde concludis, quod quum, juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam, Adulterium præcedens non habeatur pro impedimento dirimente matrimonio inter machum & macham, nisi conjunctum sit vel cum machinatione, vel cum fide data futuri matrimonii; cumque in propòsita facti specie nullum indicium adsit machinationis in prioris Uxoris necem intentatæ; nullum propterea adduci valeat obstaculum adversus prolis legitimationem, sequuto jam inter ipsius Parentes legitimo matrimonio; atque adeo tuum illud systema firmiter, ut putas, stabilitur; nimirum, subsequente matrimonio, legitimi prolem etiam ex adulterio susceptam, quoties adulterio non accesserit aut machinatio adversus prioris Conjugis vitam, aut promissio matrimonii post prioris Conjugis mortem inter Adulteros contrahendi.

§. 8. Profectò, ut ingentè loquamur, Venerabilis Frater, displicet Nobis tua hæc ingeniosa ratiocinatio, in qua nescio quid arrogantis & audacius, quam par est, introspicere videtur, Nobis etenim persuasum manet, opinioniones Doctorum communes non ita facillè parvipendendas esse; idque didicimus ex celeberrimo vestrate Melchiorè Cano, qui in suo Tractatu de Locis Theologicis lib. VIII. Cap. 7. ita de communibus Canonistarum sententiis, in his, quæ pertinent ad doctrinam Canonum, loquitur: *In hujusmodi Canonum interpretatione Ecclesiæ*

1744.

Rationes
Archiepiscopi
contra
sententiam.

Opiniones
communes
non spernendæ.

Judices, & administri concordem omnium Jurisconsultorum sententiam amplectuntur. Qui enim in actionibus, vel Judiciis Ecclesiasticis, suo sensu, & non communi Jurisperitorum omnium duceretur, sine dubio, suo illum judicio Ecclesia coerceret.

De auctoritate Textus Decretaliū.

§. 9. Præterea minus rectè Nobis videris de compilatione Decretalium Gregorii IX. judicare. Non hic agitur de Gratiani Decreto, quod, utpotè privata auctoritate confectum, tantam vim habet, quantam Textus in eodem adducti ex se ipsi habere noscuntur. Non agitur de aliqua ex aliis quinque Decretalium Compilationibus, quæ Gregorii IX. opus præcesserant, & quarum nonnulla a privatis Auctoribus concinnata fuerunt. Res est de sexta illa compilatione, quam Gregorius Pontifex a Sancto Raymundo de Peñafort adornari jussit, quamque approbatione Pontificia munivit, mandans, ut ea sola deinceps in Tribunalibus, & Scholis deberet usurpari. En illius verba in Præfatione Decretalium: *Volentes igitur, ut hac tantum Compilatione universi utantur in Judiciis, & in Scholis, distrietiùs prohibemus, ut quis præsumat aliam facere, absque auctoritate Sedis Apostolicæ.*

In Decretalibus, in Sexto, in Clementinis multa refecata sunt, auctoritate Pontificum.

§. 10. Non latuit Gregorium, multa in Decretalibus refecata fuisse ab eorum Compilatore, quum idem Pontifex in dicta Præfatione hoc ipsum innuat, iis verbis: *Refecatis superfluis: Voluit tamen singulis Constitutionibus præfixum manere nomen earum Auctoris. Idem quoque deinceps præstitit Bonifacius VIII. in sua Compilatione Libri VI. similibus Decretalium a Romanis Pontificibus conditarum, quibus, licet multimode, ubi opus fuit, a se immutatis, atque truncatis, nihilominus præfixum reliquit Auctorem nomen; siquidem ipse Bonifacius sic loquitur in Proœmio: *Pluribus planè refecatis, reliquis quibusdam ex eis abbreviatis, aliquibus in toto vel in parte mutatis, multisque correctionibus, detractionibus, & additionibus, prout expedire vidimus, factis in ipsis.* Constat etiam Clementem Papam V. pari modo se gessisse, dum suo Clementinarum Libro inferuit Concilii Vienneſis Constitutiones, tamquam a se ipso factas in eodem Concilio, quamvis, Synodo peractâ, eas refecasset, atque mutasset, uti testatur Joannes Andreas in Glosâ ad Præfationem eorundem Clementinarum: *Demum per peritiores fecit illas recenseri, qui aliquas & paucas in toto reservaverunt; aliquas mutaverunt quoad verba, mente servatâ; in aliquibus menti & verbis detraxerunt, & addiderunt; & has, licet non sub his verbis in Concilio publicata fuissent, voluit sub nomine Concilii reservari.* Quod pariter restatur Bernardus Guidonis, Auctor illius aetatis, in suo Codice manuscripto, qui in Bibliotheca nostra Vaticana aservatur; idemque legitur in duabus Historiis de vita ejusdem Pontificis a Baluzio publicatis.*

Sicut etiam in Textibus Digestorum, & Codicis.

§. 11. Quâ in re prædicti Pontifices, Gregorius, Bonifacius, & Clemens, exemplum sequuti sunt Triboniani, aliorumque doctissimorum Jurisconsultorum, qui veteres Leges, Responsa Prudentum, & præcedentium Imperatorum Codices in Corpus Juris nostri Civilis redigentes, non dubitarunt, quæcumque opus erant, emendare, corrigere, & immutare; & nihilominus Auctorem nomina singulis Responsis & Legibus præfixa reliquerunt; accedente nimirum expressâ Justiniani Imperatoris approbatione; cujus hæc verba sunt, in promulgatione Pandectarum, & Codicis, Senatui Populoque Constantinopolitano perscripta: *Tanta autem a Nobis antiquitati habita est reverentia, ut nomina Prudentum taciturnitati tradere nullo modo patiamur; sed unusquisque eorum, qui Auctor Legis fuit, Nostri Digestis inscriptus est, ut si quid Legibus eorum supervacuum, vel imperfectum, aut minus idoneum*

visum esset, vel adjectionem, vel diminutionem necessariam accipiat. Et infra: Nam nomina quidem veteribus servavimus, Legum autem veritatem nostram facimus. Et alibi: Nominibus enim Veteribus relictiis, quidquid Legum veritati decorum, & necessarium fuit, hoc nostris emendationibus servavimus.

§. 12. Sic igitur Prædecessor Noster Gregorius IX. suam confici jussit Decretalium compilationem, qua hodie in Scholis, & in Foro utimur, eamque, abrogatis aliis prioribus, publica auctoritate, & Pontificia confirmatione munivit. Huic Collectioni insertam voluit Decretalem Alexandri III., demptis ex ea verbis illis, quibus, ut contendis, indicabatur, matrimonium, de quo ibi agebatur, duplici ex capite irritum & nullum fuisse, nimirum & quia cum Adultera contractum fuerat, & quia machinatio in necem prioris Uxoris præcesserat. Retulit verò alia verba, ex quibus, ut jacent, consideratis, eruitur sententia superius a Nobis exposita, quod nempe proles ex adulterio procreata nequam legitimitur per subsequens matrimonium, post mortem prioris Uxoris, cum Adultera contractum. Non tamen ex ea Decretali nomen Alexandri III. delevit. Omnia hæc pro concessis interim habeto. Verùm his positis, quidnam inde pro sententiâ tuâ erui posse putas? Potuit Gregorius ita se gerere, immo non aliter debuit facere, quam fecit. In animo illi erat locum dare in nova Compilatione Decretali Innocentii III., quæ incipit *Significasti*, quæque legitur sub Titulo *De eo, qui duxit in matrimonium &c.* In hac Decretali Innocentii III., quæ posterior est aliâ ab Alexandro III. conditâ, manifestè definitur (quod & ipse agnoscis), matrimonium inter Adulterum & Adulteram consistere posse, nisi machinatio sæpedita, aut promissio futuri matrimonii præcesserit: *Discretionem vestrâ, Innocentius ait, per Apostolica scripta mandamus, quatenus, nisi aliter eorum in mortem defunctæ Uxoris fuerit machinatus, vel, ea vivente, sibi fidem dederint de matrimonio contrahendo, matrimonium illud legitimum judices.* Quum autem Gregorius collocare vellet in sua Collectione tum Decretalem hanc Innocentii III., tum alteram Alexandri III., planè vides, necesse illi fuisse abjicere ab hac Alexandrina Decretali verba illa, quæ, tuo iudicio, nullitatem matrimonii inter Adulterum & Adulteram statuebant.

§. 13. Nunc igitur, bona fide differendo, iterum quærimus: quid tandem illud est, quod contendis? Filios ne illos, de quibus agitur, legitimos esse; propterea quod, juxta Decretalem integram Alexandri III. pro legitimis habendi essent? At nihilominus illegitimi sunt, quia tales ab Innocentio III. & Gregorio IX. declarantur, & quia, malo ipsorum fato, nonnullis jam sæculis post horum Pontificum mortem in lucem sunt editi. An manifestum fieri cupis, te scientiam Sacrorum Canonum funditus callere, neque contentum esse his, quæ in Gregoriana compilatione leguntur, sed altius ab ipsis fontibus doctrinam tuam repetere? Nihil tibi controversiæ nobiscum de hoc erit, Venerabilis Frater. Diligentiam potius tuam commendamus, studium laudamus; nemo tibi succensere poterit, quod integram Decretalem inspicere velis, ubi in aliquam incurreris, quæ in Gregoriana Compilatione deprehenditur decurtata. Verumtamen memineris, laudandam quidem illius diligentiam esse, quæ Decretalem integram consulit, ut eam, quæ integra non est, perfectius intelligat; quemadmodum optime advertit clarissimus Antonius Augustinus in sua Præfatione, Gregorio XIII. Pontifici Maximo inscriptâ, quam præmisit Volumini quatuor priorum Compilationum Litterarum Decretalium,

CAP. TANTA, concordat cum CAP. SIGNIFICASTI.

Quæstio decisâ est, hoc jure, quo vivimus.

Standum Textui Decretalium, prout jacent in Corpore Juris.

quas

Decretalis
integra con-
cordat in
substantiali-
bus cum mi-
nus integra.

I. In eo,
quod filii
ex sol. &
sol. legiti-
mantur per
subsequens
matrimon.

II. In eo,
quod ex ad-
ulterio su-
cepti, non
legitiman-
tur, acce-
dente matri-
monio.

quas ipse edidit; quibusque deinceps quintam adiecit Innocentius Cironius: Sed neque probandum scito, neque ferendum, quod quis ad integram Decretalem con fugiat, ubi perspicua, & dilucida est illa, quæ aliquo modo mutilata fuit; & si quid huic deesse dignoscitur, id eo jubente ac volente detractum fuit, qui supremam ad hunc effectum pollebat auctoritate; eaque de causâ detractum, ut disciplina, quam ipse Legislator servari voluit, in tuto poneretur; neve turbari illam, & nutare contingeret, si tota Decretalis novæ Compilationi inserta fuisset.

§. 14. Hucusque disseruimus, tum tibi permittentes assertum, quo pro certo ponis, aliquod interesse discrimen inter Decretalem integram Alexandri III., aliamque contractam; & quidem in integra Decretali nullum declarari matrimonium ibi relatum, ex duplici capite; tum scilicet, quia inter Adulteros, defuncta Uxore legitima, contractum fuerat; tum quia machinatio accesserat in vitam prioris Uxoris; & ex utroque præfato capite simul considerato, prolem illegitimam censerit: Mutilam verò Decretalem validum admittit matrimonium cum Adultera contractum post mortem prioris Uxoris, & tunc solum hujusmodi matrimonium nullum in ea statui, quando machinatio intervenerit; sed prolem nihilominus illegitimam declarari tam in uno, quam in altero casu, etiam seorsim sumptis; tam scilicet ex causa simplicis Adulterii, ex quo eadem proles progenita fuerit; quam ex causa præcedentis Parentum machinationis in necem legitimæ Uxoris. Hæc, inquam, tibi hæctenus concessa volumus. Nunc verò tandem aggredimur demonstrare, Decretalem tam integram, quam minus integram, sibi metipsum perfectè constare, eandemque prorsus esse utriusque sententiam.

§. 15. Integra Decretalis, quæ refertur Tom. VI. part. 2. Conciliorum Collectionis Harduini pag. 1819, ita se habet: *Meminimus Nos Fraternitati Tuæ, super causa, quæ inter P. & R. de quadam hereditate vertitur, quod idem P. nomine Sybillæ Uxoris suæ petebat, tali modo scripsisse; ut si constaret, prout Litteræ tuæ continebant, inter R. Patrem & Matrem post ejus natiuitatem, matrimonium fuisse contractum, eum, omni appellatione remota, legitimum esse denunties, & ab hereditate paterna propter causam prædictam nullatenus debere repelli. Tanta est enim vis matrimonii, ut qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium habeantur legitimi.*

Hic statuit integra Decretalis, quod filii nati extra matrimonium, ex soluto & soluta, accedente postea matrimonio inter ipsorum Parentes, legitimi sunt. Nec aliud porro statuitur in Decretali minus integra, quæ sic incipit: *Tanta est vis matrimonii, ut qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habeantur.*

§. 16. Progreditur integra Decretalis, & casum ponit, quo aliquis Uxoratus adulterium admittit, & filium ex eo habet, Adultera verò machinatur in vitam legitimæ Conjugis; & hac demum defunctâ, matrimonium inter Adulteros contrahitur: *Verum quoniam P., ultra quam in Litteris tuis continetur, Nobis significavit, quod Pater suus, vivente Uxore, Matrem R. tenebat, & eum in adulterio procreasset, & quod in mortem ipsius Uxoris Mater fuerit machinata.* Hic verò Pontifex declarat, quod in hujusmodi facti circumstantiis, dummodo probationes legitimæ suppetant, filius censendus erit spurius, præsertim si machinatio Matris in vitam prioris Uxoris præcesserit: *Fraternitati tuæ &c. quatenus rei veritatem inquiras, & si sibi constiterit, quod, vivente Uxore, Pater prædicti R. Matre ipsius publicè abusus fuisset, eum spurium, & ab hereditate repellendum, præsertim si Mater ipsius in mortem prioris Uxoris fuerit machinata, decer-*

nas, quoniam inter se legitimum matrimonium contrahere non potuerunt.

Hunc ipsum casum expendit Decretalis minus integra, & eandem omnino definitionem pronunciat; spurium scilicet esse prolem ex adulterio progenitam, quamvis matrimonium, Uxore defunctâ, inter Adulterum & Adulteram contrahatur, præsertim si aut hæc, aut ille machinatus fuerit adversus vitam prioris Uxoris: *Si autem Vir, vivente Uxore sua, aliam cognoverit, & ex ea prolem susceperit, licet post mortem Uxoris eandem duxerit, nihilominus spurium erit filius, & ab hereditate repellendus; præsertim si in mortem prioris Uxoris alteruter eorum aliquid fuerit machinatus.*

§. 17. Integra Decretalis, dum de adulterio loquitur, nihil aliud addit, quam vocem publicè, quæ ad criminis probationem refertur, nec ullatenus sensum immutat circa id, de quo nunc inquiritur; Quod ad machinationem attinet, integra Decretalis hanc ponit ab Adultera fuisse intentatam; at minus integra eandem machinationem considerat, sive ab Adultera, sive ab Adultero processerit. Sed neque istud ad præsentem quæstionem facit. At verò tam integra, quam minus integra Decretalis, in eo conveniunt, quod utraque declarat prolem ex adulterio procreatam, spuriam esse, nec legitimari, quamvis accedente matrimonio inter Adulteros, post mortem legitimæ Uxoris. In utraqûe autem, quum de machinatione agitur, verbum illud adest, *præsertim*, de quo supra dicebamus. Dumque in his adamussim inter se conveniunt, frustra exaggeratur præfensa inter integram, & minus integram Decretalem discordia.

§. 18. Verùm jam Fraternitati Tuæ in mentem venisse suspicamur, inconsultò a Nobis silentio præterita fuisse verba illa, quæ ad eam, quam agitamus, controversiam plus habent ponderis; & quæ in integra Decretali sunt, sed in altera minus integra desiderantur. Sic enim concluditur integra Decretalis (quemadmodum superius fideliter exposuimus): *Quoniam inter se legitimum Matrimonium contrahere non potuerunt: Quæ quidem verba in Gregoriana Compilatione non sunt relata.* Hæc autem pro argumento tibi facilè erunt, ut asseras, Alexandrum III. declarasse, Matrimonium inter Adulterum, & Adulteram suapte naturâ nullum & irritum esse, ob idque illegitimam esse prolem ex adulterio susceptam. Atque in hoc manifestissima, te iudice, est discrepantia inter Decretalem integram, & mutilatam; dum hæc validum admittit Matrimonium inter Adulteros contractum, at nihilominus eorum prolem spuriam declarat, neque per subsequens matrimonium ullo modo legitimandam.

§. 19. Planè si ita tecum reputares, Ven. Frater, non æquum de Nobis iudicium ferres. Nos enim præmissa Decretalis verba exactè referre, eaque iusta lance pensare nequaquam omisimus. Verum id, quod ex iisdem inferendum esse avertimus, Nos inde colligi posse non arbitramur.

Etenim verba illa: *Quoniam inter se matrimonium contrahere non potuerunt: connexa immediate sunt cum aliis: præsertim si Mater ipsius in mortem prioris Uxoris fuerit machinata.* Ac proinde (ex regulâ Jurisperitorum, juxta quam *relatio fit ad proxima*) declaratio nullitatis matrimonii non quidem in præcedenti adulterio fundatur, sed in machinatione adversus vitam legitimæ Uxoris; circa quam nulla inter Nos, neque etiam inter alios est controversia.

§. 20. Præterea concedatur etiam, verba illa: *Quoniam inter se legitimum matrimonium contrahere non potuerunt*, non tantum ad machinationem paulo ante enunciatam referri, sed ad totum id, quod in integra Decretali expositum fuit. Porro in integro Decretalis contextu agitur de matrimonio post prioris Uxoris mortem,

Nec alia intercedit differentia, quæ ad rem pertineat.

Obijcitur, quod in Decretali integra adulterium supponitur esse impedimentum dirimens.

Relata verba intelligenda sunt de machinatione.

Quæ in eo casu cum adulterio juncta erat.

non solum inter Adulteros, sed etiam pravia machinatione in prioris Uxoris mortem, contracto: *Nobis significavit, quod Pater suus, vivente Uxore, Matrem R. tenebat, & eum in adulterio procreasset, & quod in mortem ipsius Uxoris Mater fuerit machinata.* Et duas relati matrimonii circumstantias simul unitas; ex quo sequitur, quod quamvis ea verba: *Quoniam inter se matrimonium contrahere non poterunt*: referri debeant ad totam faci speciem cum suis circumstantiis in Decretali expressis; nunquam inde inferre poteris, quod integra Decretalis pro nullo habeat quodlibet matrimonium inter Mæchos contractum post obitum legitimæ Uxoris; sed illud dumtaxat, quod ibi expenditur, nullo iudicatum fuisse, quia ei præcesserat machinatio in prioris Conjugis necem. Nobis autem integrum erit asserere, quod, licet validum inear matrimonium inter Adulteros, deficiente machinatione, aliisque circumstantiis de Jure Canonico illud irritantibus; attamen proles tempore adulterii habita, illegitima semper erit, ad normam etiam Decretalis non mutilatæ, quæ ita statuit: *Et si tibi constiterit, quod vivente Uxore, Pater prædicti R. Matre ipsius publicè abusus fuisset, cum spurium, & ab hereditate repellendum, præsertim si Mater ipsius in mortem prioris Uxoris fuerit machinata, decernas.*

Urgetur ob-
jectio tam-
quam innixa
veteri Ec-
clesiæ disci-
plinæ.

§. 21. Sed quamquam destitutum te videas validissimo præsidio, quod, ad sententiam tuam sustinendam, in integra Alexandrina Decretali constitueras; attamen, pro ea, qua polles, eruditionis Ecclesiasticæ copiâ, in aliud te recipies propugnaculum, asseverans, matrimonium inter Adulterum, & Adulteram, post mortem prioris Uxoris, contractum, juxta veterem disciplinam, pro nullo habitum esse; tum adhuc ætate Alexandri III. hujusmodi disciplinam viguisse; ac demum immutatam esse temporibus Innocentii III., cujus Decreto, ad irritandum matrimonium inter Adulteros, præter adulterii crimen, requiri cœpit, aut machinatio in mortem legitimi Conjugis, aut promissio nuptiarum, post prioris matrimonii solutionem, inter Adulteros contrahendum.

Auctoritas
S. Augustini
pro validi-
tate Matri-
monii post
adulterium.

§. 22. Non adeo tempore abundamus & otio, ut Canonicam Dissertationem super hac questione contexere valeamus. Nihilominus pauca quædam observare studebimus, quibus satis superque tua refellatur assertio. Sane ei obstat S. Augustini testimonium, relatum *Canone Denique 31. quæst. 1.*, in quo sic legitur: *Denique mortuo Viro, cum quo verum connubium fuit, fieri potest conjugium, cum quo præcessit adulterium.* Profecto non ignoramus, Jacobum Cujacium asserere in cap. 1. de eo, qui duxit in matrimonium &c. quod ibi legendum sit: *Marito mortuo, cum quo verum connubium fuit, fieri verum connubium non potest, cum quo prius adulterium fuit.* Sed exploratum quoque habemus, in pluribus Vaticanis Codicibus particulam illam non in Augustino deesse, sicuti deest in prædicto Canone *Denique*; quod etiam ii animadverterunt, qui Gratiani Opus, jussu Gregorii Papæ XIII., recensuerunt & emendarunt, ut videre est in Gratiani Decreto ipsorum opera edito. Genuinam hujusce loci controversi lectionem procul dubio Fraternalitas Tua, pro sua eruditione, petendam existimabit ex editione Operum Sancti Augustini, quæ studio Monachorum Sancti Mauri, in Gallia prodit. Sancti Doctoris locus in Canone relatus, habetur *Libro 1. de Nuptiis, & Concupiscentia cap. 10.*, isque in Editione Maurina legitur *juxta Tomo 10. pag. 286.* hisce verbis: *Denique mortuo Viro, cum quo verum connubium fuit, fieri verum connubium potest, cum quo prius adulterium fuit.* Ab hac igitur accurata Editione abest particula non; quæ quidem in nulla alia appareret, si seriem Contextus Editores præ-

Afferitur Le-
ctio relate
auctoritatis,
contra Cu-
jacium.

oculis habuissent. Augustinus enim, mox ante verba, de quibus disputatur, probandum sibi proposuerat, (uti revera probat) non solvi matrimonium, quod indissolubile est inter viventes, si Uxor Maritum deserat, & ad alterius contubernium migret: idque confirmando, subdit, quod contubernium illud pro adulterio haberi non posset, si primum legitimum matrimonium dissolutum fuisset: *Cum aliis quippe adulteri non essent, nisi ad alterutrum Conjuges permanerent.* Hoc posito, quifnam bona fide legendum putabit: *fieri verum connubium non potest?* ubi orationis scopus is esse conspicitur, ut, demonstrato sine durationis matrimonii: *Denique mortuo Viro, cum quo verum connubium fuit*; finis etiam adulterii, & initium novi legitimi matrimonii statuatur: *fieri verum connubium potest, cum quo prius adulterium fuit.*

§. 23. Ne verò a Nobis expectes plenam hoc loco profertur historiam disciplinæ, quæ super hac re sequentibus sæculis in Ecclesia obtinuit. Hujusmodi inquisitio nimis profecto excederet Epistolæ modum. Verum quia tibi persuasum esse videmus, quod ipsa ætate Alexandri III. nulla censeretur matrimonia, quæ inter Adulteros quomodocumque fierent, satis erit intra illius ætatis terminos inquisitionem hanc nostram coarctare.

§. 24. Non longè quidem ab Alexandri III. ætate, ut optime nosti, distat Gratianus Decreti compiler, qui ante Alexandri Pontificatum paucis omnino annis suum illud Opus vulgavit. Is hanc eandem controversiam tractat in *Causa 31. quæst. 1.*, & pro utrâque sententia, ut solet, Textus discordantes adducit. Cum verò Canonem attulisset cujusdam Concilii, quo statuitur, ne quis, moriente Marito Mulieris, quam adulterio polluit, cum eâ matrimonio jungatur; hunc Textum cum aliis ibi relatis, atque contrarium statuentibus, ita conciliat: *Hic subaudiendum est, nisi prius peractâ penitentia, & si nihil in mortem Viri machinatus fuerit; vel si, vivente Viro, fidem Adultera non dedit, se sumpturum eam sibi in conjugem, si viro ejus superviveret.* Verum Gratianus, inquit, non habet auctoritatem, qualem Textus Canonici habere noscuntur. Neque id negamus. At gravis est Auctor, & Canonum valde peritus: Neque ipse ea scripisset, quæ modo retulimus, si ætate illa (quam diximus in tempora Alexandri fere incidisse) locum obtinuisset disciplina, seu lex, vigore cujus, ob solum præcedens adulterium, irritum haberetur matrimonium, post mortem legitimi Conjugis, inter Adulteros contractum.

§. 25. Similiter inter Alexandrum III., & Innocentium III. Pontifices, vix quadraginta annorum spatium intercedit; quum Alexander ad Pontificatum evectus sit anno Domini MCLIX; Innocentius verò anno MCXCVIII. Hic autem, ut supra innumus, in citat. *Cap. Significatis. De eo, qui duxit in matrimonium &c.*, pronunciat, validum & legitimum existeret matrimonium inter Adulterum, & Adulteram, post prioris Uxoris mortem: *Nisi alter eorum in mortem defunctæ Uxoris fuerit machinatus, vel, eâ vivente, sibi fidem dederint de matrimonio contrahendo*; quod etiam ipse concedis, dum affirmas Innocentium III. novam hanc disciplinam in Ecclesiam invenisse. Sed cum Innocentius nequaquam dicat, se novam per hoc disciplinam inducere; quin immo, ad quætionem sibi propositam ab Episcopo, sive a Capitulo Spoletano, profiteatur se responsum juxta Canonum præscripta: *Nos igitur inquisitioni vestra secundum formam Canonicam respondentes &c.*; evidens est, jam pridem, & ante tempora etiam Alexandri III., validum habitum fuisse matrimonium, quod inter Mæchum & Mæcham, legitimis nuptiis

Confessio
disciplina
Sæculi XII.

Testimoniū
Gratiani.

* Item Inno-
centii III. in
Cap. Signi-
ficatis.

Qui profite-
tur se FOR-
MAN CANO-
NICAM le-
giti-
qui.

solus, & prædictis irritantibus circumstantiis non concurrentibus, contrahebatur. Equidem in Compilatione Decretalium Gregorii IX. minime reperies relata verba: *Nos igitur inquisitioni vestra secundum formam Canonicam respondentes*; sed earum loco, hæc alia leges: *Nos igitur inquisitioni vestra taliter respondentes &c.* Verum, quoniam res Nobis erat cum eo Canonum Doctore, qui vulgarè Decretalium compilatione neutiquam contentus, integram Decretalem consulere mavult; eadem ratione Nobis agendum esse iudicavimus. Itaque et si prædicta verba: *secundum formam Canonicam*, in Decretali minus integra desiderentur; leguntur tamen integra Decretali; quâ Nos quidem minime abutimur, dum eam ad Decretalis minus integræ sensum non corrupendum, sed illustrandum, advocamus.

§. 26. Esto, inquit, quod ad Innocentium III. attinet. Sed nonne immediatus istius Prædecessor Cælestinus III., in *Cap. Cum haberet. De eo qui duxit &c.* nulla declaravit matrimonia inter Adulteros, post prioris Conjugis mortem, contracta, etiam non interveniente machinatione, aut sponsione futuri matrimonii?

§. 27. At vide ne forte, in hac Decretali pro te alleganda, hallucineris. Quidam Joannes Uxorem legitimam habebat, Allitiam nomine, ipsique simul adulterii consuetudo cum famulâ intercedebat. Quum verò semel Superioris Ecclesiastici præcepto adactus Adulteram dimisisset, postea tamen in idem relabens seculus, ausus est, vivente adhuc prima Uxore, reverti ad famulâ contubernium, in eoque quasi matrimonialiter per decennium perseverare, unde & decem filios ex ea procreavit. Defuncta demum Uxore, quum consuleretur Pontifex (quem aliqui non Cælestinum, sed Clementem III. hujus Decessorem fuisse autumant) quidnam statuendum esset de hujusmodi Adulteris, qui in eadem prava consuetudine adhuc perseverabant; tale dedit responsum: *Ut separentur omnino, & eis competenti penitentia injuncta, perpetua continentia indicatur*; habita potissimum ratione ipsorum pervicacia, gravisque scandali, quo Ecclesiam perturbaverant.

§. 28. Ex ipsâ simplici hac rei narratione, facile agnosces, non ibi questionem fuisse de validitate aut nullitate matrimonii, post mortem prioris Uxoris, inter Adulteros contrahendi; sed de penitentia Canonica adversus gravissimum crimen irroganda: quæ quidem hujusmodi fuit, ut non modò ipsis Adulteris prohibitum fuerit matrimonio invicem copulari; sed etiam cum alia quâlibet personâ matrimonium contrahere: *præsertim cum in dies suos ambo processerint, & jamdiu publice in adulterio, & perjurio, ex certa scientia perdurantes, Ecclesiam in gravi scandalo perturbaverint*, ut eadem Decretalis profequitur.

§. 29. De validitate quidem matrimonii inter Adulterum & Adulteram, ex instituto agit Alexander III. in Epistola sua Decretali, quæ tamen nostris Compilationibus inserta non est, sed reperitur in Actis Conciliorum Collectionis Harduini præfata, *Tom. VI. part. 2. pag. 1838.*, ea verò sic habet: *Ex presentium laboris confessione percepimus, quod cum ipse quandam alterius Uxorem in adulterio pollisset, penitentiam inde suscepit. Sed postea in eundem incidit, Diabolo instigante, reatum; ac eandem Mulierem, Viro defuncto, sibi in Matrimonium copulavit, eamque asserit in præseni pro Conjuge retinere.*

§. 30. Super his autem quum Alexandri iudicium requireretur; respondit, non (quod tu quidem velles) matrimonium, ratione adulterii, invalidum fuisse; sed nullitati obnoxium fore, si machinatio, aut promissio nuptiarum intervenisset. *Verum quoniam Nos de salute*

Animarum ipsorum sollicitudine compellimur in Domino cogitare, Fraternitati Tue &c. quatenus rem ipsam diligenter inquireas, & si tibi confiterit, quod ille, vel illa, in morem prioris Viri fuerit machinatus, vel si, eo vivente, fidem ipsi Mulieri dederit, se eam in Conjugem recepturum; eos non differas penitus separari.

§. 31. Neque hic sistit Alexander, quin etiam dicere non omittit, quid juris esset, si solum adulterium præcessisset; Tunc enim nequaquam matrimonium irritum fore declarat; (quod utique non taceret, si hujusmodi disciplina eo tempore viguisset; quemadmodum supra de eo matrimonio pronunciaverat, in quo ad crimen adulterii accessisset machinatio, aut promissio futuri conjugii); sed jubet procedi in causa secundum Canonicas regulas: *Quod si neutrum istorum confiterit, in causa ipsa juxta Ecclesiasticam consuetudinem, & Canonica statuta procedas.* Si autem quaesieris quidnam hac de re consuetudo Ecclesiastica, & Canonica statuta decernerent; respondemus, satis probabile videri, reperiisse Alexandrum ad Concilli Tolerani VI., anno sexcentesimo trigesimo octavo celebrati, constitutum, quod extat *Can. de his 33. quasi. 2.*, & in quo præscribitur methodus cum iis servanda, qui post penitentiam publicam peractam, in idem reciderent crimen, pro quo subiecti fuerant penitentia. Canonem hunc, quum tibi vacaverit, legere poteris, atque perpendere; sed frustra in illo quaras nullitatem matrimonii inter Adulteros ipso jure statutam; deficientibus aliis irritantibus circumstantiis, a Nobis pluriès memoratis.

§. 32. Attamen, quod ibi statutum non reperitur, alibi te sine ullo labore invenisse affirmabis, in nostra nempe Collectione Gregoriana sub Titulo superius allato, *De eo qui duxit in matrimonium quem polluit per adulterium. Cap. propositum*, quod est ipsius Alexandri III., ubi sic legitur: *Licet autem in Canonibus habeatur, ut nullus copulet in matrimonio, quam prius polluerat adulterio, & illam maxime, cui fidem dederat, Uxore sua vivente, vel qua machinata est in mortem Uxoris; & quidem validum tibi argumentum dices suppetere in ea voce maxime, qua indicari videtur nullitas matrimonii inter Adulterum & Adulteram, (de quo Pontifex in superioribus locutus erat), etiam non concurrente machinatione, nec data fide futuri matrimonii.*

§. 33. Fortè putabis, Nos, adversus hæc responsum nostram comparantes, grammaticalem controversiam tecum agitare velle de significatione illius verbi *maxime*; eaque de re a Nobis consultum iri libros veterum Canonistarum, præsertim Abbatis, qui in citat. *Cap. Propositum* audacter sustinet vocem illam *maxime*, in relato Textu, æquipollere adverbio *solum*. Verum si ita de Nobis opinatus fueris, haud ægre feras Nos tibi respondere, non satis tibi notum esse morem, animumque Nostrum; Nos enim in veritatis inquisitione, nequaquam hujusmodi nugis, levibusque fundamentis innitimus, & quaestiones inutiles prorsus averfamur.

§. 34. Itaque respondemus, veram Alexandri Pontificis mentem, circa ea, de quibus nunc agimus, minime eruendam esse ex aliquibus verbis, quæ ipsi excidere potuerunt, dum aliam omnino quaestionem definiret. Sed videndum esse potissimum, quid ipse scripserit, quum data operâ eam pertractaret quaestionem, quam præ manibus habemus. Porro Alexander in citat. *Cap. Propositum* respondet Abbati Sancti Albani, qui ab ipso quaesierat, quidnam statuumdum esset de quodam homine, qui, vivente Uxore sua, alteram sibi matrimonio copulaverat, insciam conjugii quo is adstrictus erat, & filios ex altera illa procreaverat; Uxore vero defunctâ,

Hac semota, jubet procedi de more.

Obijciatur alter Textus Alexandri in *Cap. Propositum*.

Responsiones ab aliquibus datæ rejiciuntur.

Alexander aliâ ibi quaestionem tractavit.

Controversia tunc ab eodem decisa.

Alia obiectio ex *Cap. Cum haberet*.

Exponitur hujus Decretalis casus.

Unde patet verus decisionis sensus.

Alex. III. mens ex alia Decretali eruitur.

In qua vim dirimendi Machinationi tantum attribuit.

renuebat cum prædicta Muliere permanere, sub obtentu, quod invalidum cum ipsa matrimonio contraxerat, legitima Uxore adhuc superflite. Pontifex ergo quum eam circumstantiam magni æstimaret, quod scilicet præfata Mulier erat inscia, quod ille aliam Uxorem haberet viventem, nec æquum censeret, prædictum Virum, qui scienter contra Canones venerat, lucrum de suo dolo reportare; statuit, ut, si quidem ipsa Mulier id postularet, divortium inter eos fieret; non verò, si, volente Muliere in hujusmodi connubio perseverare, Vir peteret ab ea separari.

Regula pro interpretanda Legislatoris sententia.

§. 35. Questionem hanc definiendam sumpsit Alexander in citat. Cap. Propositum; atque ita definiuit, ut præcipuam æquitatis, prudentiaque rationem ab illo habitam esse dignoscatur; eaque definitio unice est attendenda. Si autem, dum Legislator de principali argumento verba facit, quidpiam ab ipso extraneum minus recte dictum esse comperiat, minime debet enunciatio haud satis accurata aut Legislatori vitio verti, aut in veritatis præjudicium trahi; neque potest pro regula juris id accipi, quod sic ab eodem Legislatore, veluti prætereundo, dictum fuisse apparet; præsertim quum ipse, opportuniore occasione oblata, iudicium suum super eadem re aperte declaraverit.

Alexandri mens aliunde tutò eruitur.

§. 36. Nos autem in hoc præcisè casu versamur. Idem nimirum Alexander, qui in citat. Cap. Propositum, ea verba exciderunt, quibus, ut tibi visum est, negavit, validum matrimonium esse posse inter Adulteros, defuncto legitimo Coniuge, etiam absque aliis irritantibus circumstantiis; Idem, inquam, in alia sua Decretali, quam ex Collectione Conciliorum Harduini supra retulimus, quum directè ab eo quaereretur, an nullum censendum foret huiusmodi Matrimonium; nullum illud esse respondit, si machinatio, aut nuptiarum promissio intervenerint. Iste Pontifex hoc ipsum firmat in Cap. super eo. De eo, qui duxit in matrimonium &c. ubi sic habet: Super eo verò, quod de latore presentium tuis Literis quaesivisti; an liceat cum ea sibi matrimonium contrahere, quam, alià suà Uxore vivente, sibi de factò matrimonio copulavit; tua sollicitudini duximus respondendum, quod si Adultera est in mortem alterius aliquid machinata, sive iste fidem dederit; quod eadem defunctà, hanc esset ducturus, secundum Canones ab ejus consortio perpetuò prohibetur; & hæc prohibitio perpetuò est observanda. Quibus verbis: perpetuò prohibetur, & prohibitio perpetuò est observanda, pro ea, qua polles, Canonum scientia, plane intelligis, impedimentum designari, quod a Doctoribus dirimens appellatur, illudque, per hujus Decretalis contextum, ad casum præcedentis machinationis, aut pacti connubii coartari.

De alijs argumentis ab Episcopo alatis.

§. 37. Superest nunc, ut, licet prolixior jam hæc Epistola evaserit, quam Nobis initio propositum fuerat, aliqua tamen addamus, quæ adhuc legere non graveris, quemadmodum præmissis hucusque animum patienter adhibuisti. Nec enim, levioribus prætermisissis, quidquam a Nobis præteriri decet ex his, quæ in Literis Fraternitatis Tuæ gravioris sunt ponderis, & momenti.

I. A virtute Sacramenti.

§. 38. Legitimationem Proles ex Soluta & Soluta procreata, quæ fit per subsequens matrimonium, ex Sacramenti virtute derivandam esse putas, eodem Alexandro III, auctore, qui ait: Tanta est enim vis Sacramenti, ut qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium habeantur legitimi. Unde arguis, quod, si isti ex vi Sacramenti legitimantur, nihil obstat, quominus filii pariter ex adulterio suscepti, tanti Sacramenti virtute, legitimi evadant.

Emendatur lectio Textus adducti.

§. 39. Verum ubi a te legitur: Tanta est vis

Sacramenti, Nos legimus: Tanta est vis Matrimonii, quemadmodum scriptum est in Decretali Alexandri III. Cap. Tanta. Qui filii sunt legitimi. Quod si ad integrum Decretalem, quæ apud Harduinum est, de more provoces; rogamus, ne te pigeat in marginem quoque oculos conjicere; ibi enim, loco verbi Sacramenti, adnotatum reperies aliud Matrimonii. Nec aliter profectò res se habere poterat. Vis enim ac dignitas Matrimonii, qua Sacramentum est, in eo est posita, quod gratiam sanctificantem confert, quod unionem hypostaticam Verbi Divini cum humana natura repræsentat, itidemque illam, quæ Christus cum Ecclesia per gratiam conjungitur; non autem in eo sita est, quod spuriam prolem legitimam efficiat. Neque enim hanc efficaciam Jesus Christus tribuit Matrimonio, quum illud ad dignitatem Sacramenti novæ Legis evexit; sed id ab Ecclesia institutum est, cui placuit, pro auctoritate sibi concessa, statuere, ut proles extra matrimonium, non tamen ex adulterio, procreata, per subsequens matrimonium legitima fieret.

Legitimandi vis non a Sacramento, sed a lege Ecclesiastica provenit.

§. 40. Denique addis, magis abominatam Canonicis Legibus esse prolem incestuosam, quam sit proles adulterina; ideoque, quum illa interdum legitima fiat, hanc etiam pari aut majori ratione legitimari posse. Porro legitimitur proles incestuosa, ope dispensationis, quæ dicitur in radice Matrimonii. Ut autem obtineatur huiusmodi Dispensatio, quæ non sine urgentissima causa concedi consuevit, requiritur quod proles nata sit ex copula non manifestè fornicariâ, sed putativè matrimoniali, quodque impedimentum, quo matrimonium nullitas inducta est, non a jure Divino, aut naturali, sed a jure dumtaxat Ecclesiastico proveniat. Sicque, & non aliter, legitimitur proles incestuosa, vigore dispensationis, quæ dicitur in radice matrimonii. Tuum modo est huiusmodi circumstantias aptare ad legitimationem proles ex adulterio genitæ; quod sanè opus ingenii Nostri tenuitatem excedere fateamur.

II. Ab exemplo legitimatæ proles incestuosæ.

Ostenditur non aptari ad legitimatæ proles adulterinæ per subsequens matrimonium.

§. 41. Hactenus Fraternitati Tuæ satisfacere studuimus, quoad Nobis licuit per angustias temporis, ut plurimum somno detracti; meram gerentes in hac Epistola, ut initio dicebamus, privati Doctoris personam. Nunc demum Epistolæ Nostræ finem facientes, Supremi Pastoris partes resumimus, ut Apostolicam tibi Benedictionem impertiamur; quæ præterea te admoneamus, quod, quum ea, quæ ad Nos scripti, a Justo Henningo Boëhmro (quantumvis nullam de eo mentionem feceris) sis mutuatus, eaque descriperis ex ejus opere de Jure Ecclesiastico Protestantium Tom. 1. pag. 287. & sequentibus, juxta tertiam Editionem anno 1730. Typis impressam; Sicuti laudabilis foret industria tua, si eo auctore usus esses ad venerabiles Ecclesiæ Catholicæ doctrinas illustrandas, aut si ipsum in iis, in quibus Nobis adversatur, confutare aggressus esses; ita reprehensioni te obnoxium fecisti, dum illius Opus perlegere, atque etiam tacitus transcribere ausus es, ut ad impugnandas Canonicæ Jurisprudentiæ sententias inter Orthodoxos communiter receptas, instructior accederes. At ne forte paterni hujus moniti libertatem in malam partem accipias, Tibi persuasum volumus, non minus sincero charitatis affectu Nos te complecti, ac Fraternitati Tuæ fausta omnia ex animo adprecari.

Admonitio Pontificis.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majoris die 5. Decembris 1744., Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Dat. die 5. Dec. 1744.